Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NIILO JÄÄSKINEN
esitatud 5. juunil 2014[1]

Kohtuasi C-117/13

Technische Universität Darmstadt
versus
Eugen Ulmer KG

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Bundesgerichtshof (Saksamaa))

Eelotsusetaotlus — Direktiiv 2001/29/EÜ — Autoriõigus ja sellega kaasnevad õigused — Erandid ja piirangud — Artikli 5 lõike 3 punkt n — Teoste ja muu kaitstud materjali kasutamine uuringuteks või eraviisiliseks uurimiseks — Üksikisikutele avalikus raamatukogus eriseadmete kaudu kättesaadavaks tehtud raamat — Mõiste „kauplemisele ja litsentsimisele mittekuuluv" teos — Raamatukogu õigus digiteerida tema kogusse kuuluv teos, selle eriseadmete kaudu kättesaadavaks tegemiseks — Teose kättesaadavaks tegemine eriseadmete kaudu, mis võimaldavad selle printida paberile või salvestada USB-mäluseadmele

I. **Sissejuhatus**

1. Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas[2] artikli 5 lõike 3 punkti n tõlgendamist.

2. Põhikohtuasjas on üks pool Technische Universität Darmstadt (edaspidi „TU Darmstadt") ja teine pool kirjastus Eugen Ulmer KG, ja selle ese on TU Darmstadti poolt tema raamatukogu kogusse kuuluva teadusraamatu – mille kasutusõiguste omaja on Eugen Ulmer KG – üldsusele kättesaadavaks tegemine raamatukogu ruumidesse paigaldatud eriseadmete kaudu.

3. Bundesgerichtshofi (kõrgeim üldkohus Saksamaal) esitatud eelotsuse küsimused puudutavad avalikku raamatukogu ja käsitlevad küsimust kuidas tõlgendada teosele kohaldatavat mõistet „kauplemist ja litsentsimist reguleerivad tingimused" juhul, kui raamatukogud digiteerivad neis hoitavaid teoseid, ja küsimust kas kasutajad võivad üksnes vaadata (lugeda) digiteeritud teoseid või võivad neid ka printida paberile ja salvestada USB-mäluseadmele.

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230.

4. Põhikohtuasi on oma olemuselt „pilootmenetlus”. TU Darmstadti poolel on menetlusse astunud Deutscher Bibliotheksverband e.V (Saksamaa raamatukogude ühendus) ja ka selle Euroopa analoog Euroopa Raamatukogu-, Informatsiooni- ja Dokumentatsiooniassotsiatsioonide Büroo (Eblida). Eugen Ulmer KG poolel on menetlusse astunud Börsenverein des deutschen Buchhandels (Saksamaa raamatukaupmeeste börsiühing). See näitab kuivõrd oluline on kõnealune kohtuasi raamatukogude, autorite, kirjastajate ja eelõige teaduskirjastuste jaoks [3].

II. **Õiguslik raamistik**

A. *Liidu õigus*

5. Direktiivi 2001/29 põhjendused 31, 34, 36, 40 ja 44 on sõnastatud järgmiselt:

„(31) Tuleb tagada õiguste ja huvide tasakaal eri liiki õiguste valdajate huvide vahel, samuti eri liiki õiguste valdajate ning kaitstud objekti kasutajate vahel. Olemasolevad erandid ja piirangud, mis nende õiguste puhul liikmesriikides on ette nähtud, tuleb uut elektroonilist keskkonda arvesse võttes läbi vaadata. Olemasolevad erandite erinevused ja mõne piiratud toimingu piirangud kahjustavad otseselt autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste siseturu toimimist. Need erinevused võivad muutuda veel häirivamaks seoses teoste piiriülese kasutamise ja piiriülese tegevuse arenguga. Siseturu nõuetekohase toimimise tagamiseks tuleks sellised erandid ja piirangud määratleda ühtlustatumalt. Ühtlustamistase peaks põhinema erandite ja piirangute mõjul siseturu tõrgeteta toimimisele.

[…]

(34) Liikmesriikidele tuleb anda võimalus näha ette teatavad erandid või piirangud, näiteks hariduse või teadusega seotud eesmärkide puhul, avalike asutuste, näiteks raamatukogude ja arhiivide huvides, [...]

[…].

(36) Liikmesriigid võivad õiguste valdajale õiglase tasu maksmise ette näha ka juhul, kui kohaldatakse valikulisi sätteid erandite ja piirangute kohta, mille puhul selline hüvitis ei ole nõutav.

[…]

(40) Liikmesriigid võivad ette näha erandi või piirangu teatavate mittetulunduslike asutuste, näiteks avalike raamatukogude jms asutuste, samuti arhiivide huvides. See peaks siiski piirnema teatavate reprodutseerimisõigusega hõlmatud erijuhtudega. Selline erand ega piirang ei tohiks hõlmata kaitstud teoste või muude objektide *on-line* edastamisega seotud tegevust. […] Seepärast tuleks toetada konkreetseid lepinguid või litsentse, mis tasakaalu rikkumata soodustaksid selliseid asutusi ning nende levitatavaid eesmärke.

[…]

(44) Käesoleva direktiiviga ette nähtud erandeid ja piiranguid tuleb kohaldada kooskõlas rahvusvaheliste kohustustega. Neid erandeid ega piiranguid ei tohi kohaldada viisil, mis mõjutab õiguste valdaja õiguspäraseid huve või on vastuolus tema teose või muu objekti tavapärase

3 — Ma meenutan, et raamatukogudes hoitavad teosed on tekitanud vastuolusid ka seoses projektiga Google Book, mida käsitleti Search United States District Court, Southern District of New York'i 14. novembri 2013. aasta otsuses kohtuasjas The Authors Guild ja al. *vs.* Google Inc. (05 CIV 8136) ja rohelises raamatus: Autoriõigus teadmistepõhises majanduses, KOM(2008) 466(lõplik), punkt 8.

kasutamisega. Liikmesriikidel tuleb neid erandeid või piiranguid sätestades eelkõige nõuetekohaselt arvesse võtta senisest suuremat majanduslikku mõju, mida sellised erandid või piirangud võivad kaasa tuua uue elektroonilise keskkonna tingimustes. Seepärast võib olla vajalik veelgi kärpida teatavate erandite või piirangute ulatust autoriõigustega kaitstud teoste ja muude objektide teatavate uute kasutusviiside puhul."

6. Direktiivi 2001/29 artikli 2 „Reprodutseerimisõigus" punkt a nõuab, et „[l]iikmesriigid näevad ette, et ainuõigus lubada või keelata" reprodutseerimist on „autoritel nende teoste osas".

7. Direktiivi artikli 3 „Õigus teoseid üldsusele edastada ja muid objekte [mõiste „muud objektid" asemel on edaspidi on kasutatud täpsemat vastet „muu kaitstud materjal"] üldsusele kättesaadavaks teha" [täpsustatud tõlge] lõige 1 sätestab, et „[l]iikmesriigid näevad ette, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste edastamist üldsusele".

8. Direktiivi 2001/29 artikli 5 „Erandid ja piirangud" lõige 2 sätestab:

„Liikmesriigid võivad artiklis 2 sätestatud reprodutseerimisõiguse puhul näha ette erandeid ja piiranguid järgmistel juhtudel, kui kõne all on:

a) paber- ja muul samalaadsel kandjal reproduktsioonid, mis on saadud mis tahes fototehnika või muu sama toimega meetodi abil, v.a noodid, tingimusel, et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise;

b) mis tahes kandjal reproduktsioonid, mille füüsiline isik on teinud isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik, tingimusel, et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise, mille puhul võetakse arvesse, kas asjaomase teose või objekti puhul on või ei ole kasutatud artiklis 6 osutatud tehnilisi meetmeid;

c) konkreetsed reproduktsioonid, mida teevad avalikud raamatukogud, haridusasutused või muuseumid või arhiivid ning mis ei ole otseselt ega kaudselt ette nähtud majandusliku või kaubandusliku tulu saamiseks;

[…]"

9. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõige 3 sätestab:

„Liikmesriigid võivad artiklites 2 ja 3 sätestatud õiguste puhul näha ette erandeid või piiranguid järgmistel juhtudel: [...]

n) lõike 2 punktis c nimetatud asutuste territooriumil asuvate eriseadmete kaudu nende kogudesse kuuluvate kauplemisele ja litsentsimisele mittekuuluvate teoste või [muud kaitstud materjali] üksikisikutele edastamine või kättesaadavaks tegemine uuringuteks või eraviisiliseks uurimiseks; [...]". [täpsustatud tõlge]

10. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 5 kohaselt:

„Lõigete 1, 2, 3 ja 4 kohaseid erandeid ja piiranguid kohaldatakse üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu objekti tavapärase kasutusega ning ei mõjuta põhjendamatult õiguste valdaja õiguspäraseid huve."

B. *Saksamaa õigus*

11. Saksamaa 9. septembri 1965. aasta seaduse autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, Urheberrechtsgesetz, edaspidi „UrhG”)[4] § 52b oli põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal sõnastatud järgmiselt:

„Avalikes raamatukogudes, muuseumides ja arhiivides teoste reprodutseerimine arvutiga lugejakohtadel”

„Avalikul raamatukogul, muuseumil või arhiivil, mis ei ole otseselt ega kaudselt ette nähtud majandusliku või kaubandusliku tulu saamiseks, on õigus oma kogusse kuuluvaid avaldatud teoseid teha kättesaadavaks ainult vastava asutuse ruumides kohapeal, sellel eesmärgil loodud arvutiga lugejakohtadel, uuringuteks või eraviisiliseks uurimiseks, kui seda ei piira vastavad lepingusätted. Sellel eesmärgil loodud arvutiga lugejakohtadel ei tohi teha üheaegselt kättesaadavaks põhimõtteliselt rohkem teose eksemplare, kui neid kuulub vastava asutuse kogusse. Kättesaadavaks tegemise eest tuleb maksta õiglast tasu. Asjaomase nõude võib esitada üksnes kollektiivse esindamise organisatsiooni kaudu.”

III. **Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimused**

12. TU Darmstadt haldab avalikku raamatukogu. Selle ruumides asuvad arvutiga lugejakohad, mille abil on kättesaadavad raamatukogu kogudes hoitavad teosed. Nende hulgas on alates 2009. aasta jaanuarist või veebruarist Eugen Ulmer KG kirjastatud Winfried Schulze õpik „Einführung in die neuere Geschichte” (Sissejuhatus uuemasse ajalukku).

13. TU Darmstadt digiteeris selle raamatu, et võimaldada seda kasutada arvutiga lugejakohtadel.[5] Lugejakohtadel ei saanud samaaegselt kasutada rohkem teose eksemplare kui neid oli raamatukogu kogudes. Lugejakohtade kasutajad võisid teost täielikult või osaliselt printida paberile või salvestada USB-mäluseadmele ja võtta teose vastaval kujul raamatukogust kaasa.

14. TU Darmstadt ei võtnud vastu Eugen Ulmer KG 29. jaanuaril 2009 tehtud pakkumust osta ja kasutada tema väljaantud õpikud e-raamatutena. Pooled vaidlevad selle üle, kas põhikohtuasja kostja oli saanud pakkumuse kätte juba enne seda, kui ta vaidlusaluse õpiku digiteeris.

15. Eugen Ulmer KG esitas hagi Landgericht Frankfurt am Main’i (Frankfurt am Maini esimese astme kohus), kes leidis 6. märtsi 2011. aasta kohtuotsuses, et UrhG § 52b kohaldamise välistamiseks peaksid õiguste omaja ja asutus olema teose digitaalseks kasutamiseks eelnevalt sõlminud kokkuleppe. Lisaks jättis nimetatud kohus rahuldamata Eugen Ulmer KG nõude keelata TU Darmstadtil vaidlusaluseid õpikuid digiteerida või digiteerida lasta. Samas rahuldas ta nõude keelata TU Darmstadt raamatukogu kasutajatel arvutiga lugejakohtadel selle teose printimise ja/või USB-mäluseadmetele salvestamise ja/või selliste reproduktsioonide raamatukogu ruumidest kaasavõtmise.

16. TU Darmstadt esitas selle peale kassatsioonkaebuse, Bundesgerichtshof otsustas menetluse peatada ning esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas kauplemist ja litsentsimist reguleerivad sätted direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n tähenduses kehtivad juhul, kui õiguste omaja pakub sättes nimetatud asutustele mõistlikel tingimustel litsentsilepingute sõlmimist teose kasutamiseks?

4 — *Bundesgesetzblatt*, (edaspidi „*BGBl*”) 1965, I, lk 1273.

5 — TU Darmstadt täpsustas oma seisukohtades, mida Eugen Ulmer KG ei ole vaidlustanud, et selle raamatu erinevatest peatükkidest tehtud digitaalsed failid olid lihtsad graafikafailid, mida ei saa kasutada tänapäevase tekstitöötluse abil (täistekstiotsing, kopeeri/kleebi, jne).

2. Kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkt n võimaldab liikmesriikidel anda asutustele õiguse nende kogudesse kuuluvaid teoseid digiteerida, kui see on vajalik teoste kättesaadavaks tegemiseks eriseadmete kaudu?

3. Kas liikmesriigid võivad direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n alusel kehtestada õigusi, mis võimaldavad eriseadmete kasutajatel nende kaudu kättesaadavaks tehtud teoseid printida paberile või salvestada USB-mäluseadmele?"

17. Oma seisukohad esitasid TU Darmstadt, Eugen Ulmer KG, Saksamaa, Itaalia, Poola ja Soome valitsus ning Euroopa Komisjon; kõik, välja arvatud Poola ja Soome valitsus, olid 26. veebruaril 2014 toimunud kohtuistungil esindatud.

IV. **Õiguslik analüüs**

A. *Küsimus kas kauplemist ja litsentsimist reguleerivad sätted kehtivad juhul, kui õiguste omaja pakub asjaomastele asutustele mõistlikel tingimustel litsentsilepingute sõlmimist teose kasutamiseks*

18. Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada sisuliselt seda, kas teosele kohaldatakse „kauplemist ja litsentsimist reguleerivad sätteid" direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n tähenduses, kui õiguste omaja pakub raamatukogudele, haridusasutustele või muuseumidele või arhiividele mõistlikel tingimustel litsentsilepingute sõlmimist teose kasutamiseks.

19. Kõik pooled, välja arvatud Eugen Ulmer KG, tegid ettepaneku vastata esimesele küsimusele eitavalt.

20. Seetõttu kerkib nüüd küsimus, kas lihtne pakkumus sõlmida mõistlikel tingimustel litsentsileping, toob kaasa „kauplemist ja litsentsimist reguleerivate tingimuste" kohaldamise ja välistab seega direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n sätestatud erandi kohaldamise või – kui see nii ei ole – kas on võimalik nõuda, et õiguste omaja ja asutus sõlmivad selles osas kokkuleppe. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et Euroopa Kohtu praktika ei võimalda selles küsimuses kõiki kahtlusi kõrvaldada.

21. TU Darmstadt on õigustatult seisukohal, et direktiivi 2001/29 põhjenduste 45 ja 51 tõlgendusest nähtub, et omavahel on seotud ühelt poolt kasutusõigused ja teiselt poolt õigus teha piiranguid. Nendest põhjendustest ilmneb muu hulgas, et „erandid ja piirangud ei takista siiski määratlemast *lepingulisi suhteid*, mille eesmärk on tagada õiguste valdajale õiglane hüvitis siseriiklike õigusaktidega ette nähtud ulatuses" ja, et [l]iikmesriigid peaksid edendama õiguste valdajate vabatahtlikke meetmeid, *sealhulgas õiguste valdajate ja teiste poolte vaheliste lepingute sõlmimist ning rakendamist*, et saavutada teatavate siseriiklike õigusaktidega ette nähtud erandite ja piirangute eesmärke käesoleva direktiivi kohaselt".[6]

22. Mõlemad põhjendused peavad saksakeelses versioonis ühetähenduslikult silmas *olemasolevaid* lepingulisi suheteid ja *olemasolevate* lepingute sõlmimist ning rakendamist ja mitte lihtsalt litsentsiperspektiive. Nimetatud põhjenduste muud keelevarsioonid kinnitavad samuti seda analüüsi[7].

23. Asjaolu, et vabatahtlikke lepinguid peaks edendama, ei mõjuta seega mingil moel selliste kokkulepete tegelikult sõlmimist kõnealuse sätte tähenduses.

6 — Kohtujuristi kursiiv.

7 — Vt näiteks inglis- ja prantsuskeelne versioon.

24. Teistsugust järeldust ei saa teha ka süstemaatilise ega teleoloogilise tõlgenduse alusel. Süstemaatilise tõlgenduse kohaselt tuleb tõlgendada autori ainuõiguse suhtes tehtava erandi ulatust kitsalt [8]. Sellegipoolest tuleb käesoleval juhul tõlgendada erandi kohaldamise tingimust, mis määratleb teosed, millele erandit võib kohaldada. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikes 5 silmas peetud tasakaal saavutatakse, kui autor ja kasutaja saavutavad kauplemise või litsentsimise kokkuleppe või kui isik, kelle kasuks erand on seatud, täidab piiravad tingimused, mis liikmesriigi seadusandja on kehtestanud viidatud direktiivi ülevõtmise käigus [9]. Seetõttu võimaldaks lihtsalt piirdumine autoriõiguste omaja pakkumusega selle erandi kohaldamist ühepoolsete otsuste alusel, mis sellest tulenevalt piiraks asjaomaste asutuste jaoks erandi kasulikku mõju. Teleoloogiline tõlgendus nõuab omakorda, arvestades liidu seadusandja järgitavat üldist huvi, see tähendab teadmiste ja kultuuri levitamise soodustamist, et kasutaja võiks sellele erandile tugineda.

25. Teen seega Euroopa Kohtule ettepaneku vastata esimesele eelotsuse küsimusele, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n tuleb tõlgendada nii, et teosele ei kohaldata kauplemist ja litsentsimist reguleerivaid tingimusi, kui õiguste omaja pakub sättes nimetatud asutustele mõistlikel tingimustel litsentsilepingute sõlmimist teose kasutamiseks.

B. *Liikmesriikide võimalus anda asutustele õigus nende kogudesse kuuluvaid teoseid digiteerida, kui see on vajalik teoste kättesaadavaks tegemiseks eriseadmete kaudu*

26. Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada sisuliselt seda, kas direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkt n võimaldab liikmesriikidel anda asutustele õiguse nende kogudesse kuuluvaid teoseid digiteerida, kui see on vajalik teoste kättesaadavaks tegemiseks eriseadmete kaudu.

27. Eelotsusetaotluse esitanud kohtule ei tundu see nii olevat, kuid ta lisab siiski, et kuigi sellest sättest ei tulene liikmesriikidele otseselt sedalaadi täiendavat pädevust, võib selle tuletada direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktist c.

28. Kõik Euroopa Kohtule oma kirjalikud seisukohad esitanud osapooled, välja arvatud Eugen Ulmer KG, leiavad, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkt n lubab liikmesriikidel anda asutustele õiguse nende kogudes asuvaid teoseid digiteerida osas, mis on vajalik nende edastamiseks või kättesaadavaks tegemiseks eriseadmete kaudu.

29. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n kohaldatakse „lõike 2 punktis c nimetatud asutuste territooriumil asuvate eriseadmete kaudu nende kogudesse kuuluvate kauplemisele ja litsentsimisele mittekuuluvate teoste või [muu kaitstud materjali] üksikisikutele edastamine või kättesaadavaks tegemine uuringuteks või eraviisiliseks uurimiseks”. [täpsustatud tõlge]

30. Kõnealuse artikli 5 lõike 3 esimese lause kohaselt käsitlevad selles lõikes nimetatud erandid ja piirangud reprodutseerimise ainuõigust ja ainuõigust teoseid üldsusele edastada. Tegelikult puudutavad direktiivi 2001/29 artikli 5 lõikes 3 sätestatud erandite ja piirangute hulgast mõned reprodutseerimise ainuõigust ja ainuõigust teoseid üldsusele edastada (näiteks punkt c) otsesõnu või vähemalt kaudselt (punkt b), samas kui teised käsitlevad ainult ühte õigust (punkt d).

8 — Vt kohtuotsus ACI Adam jt (C-435/12, EU:C:2014:254, punktid 22 ja 23 ning seal viidatud kohtupraktika).

9 — Liikmesriikide pädevuse kohta täpsustada autoriõiguste piirangute ja erandite ulatust vt kohtuotsus VG Wort jt (C-457/11 kuni C-460/11, EU:C:2013:426, punktid 52 ja 53).

31. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n mainitakse edastamist ja kättesaadavaks tegemist. Mõlemad mõisteid on kasutatud nimetatud direktiivi artiklis 3 ja täpsemalt igas selle kolmest lõikest. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n ei leidu üldse otsest viidet reprodutseerimisele. Ma järeldan sellest, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n sätestatud konkreetne erand kujutab endast põhimõtteliselt erandit artiklis 3 ette nähtud edastamise ainuõigusest.

32. Euroopa Kohus on otsustanud, et direktiivi 2001/29 artikli 3 lõikest 1 nähtub, et teose üldsusele edastamise toiminguks peab olema autoriõiguse omaja luba. Niisiis ilmneb kõnealusest sättest, et üldsusele kättesaadavaks tegemise mõiste seondub kahe kumulatiivse teguriga, see tähendab teose „edastamise toiminguga" ja selle edastamisega „üldsusele". Selleks et tegemist oleks „edastamise toiminguga" piisab teose üldsusele kättesaadavaks tegemisest niimoodi, et üldsuse hulka kuuluvatel isikutele on teos kättesaadav, ning ei ole oluline, kas nad seda võimalust kasutavad või mitte.[10]

33. Järelikult tuleb sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, lugeda asjaolu, et kaitstud teostele on võimaldatud juurdepääs üldsusele, mis koosneb avalikus raamatukogus ja muudes direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis c nimetatud asutustes asuvate eriseadmete kasutajatest, „kättesaadavaks tegemiseks" ja seega „edastamise toiminguks" direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses[11].

34. Sama mõttekäiku järgides hõlmab direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n sõnastus minu arvates aga ka edastamisega kaasnevat reprodutseerimist, mis käesoleval juhul toimub teosest digitaalse koopia tegemises selle edastamiseks või eriseadmete kaudu kättesaadavaks tegemiseks. Sellegipoolest ei ole sellisel juhul tegemist kestmatu või juhusliku reprodutseerimistoiminguga, mis on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 1 tähenduses tehnilise protsessi lahutamatu ja oluline osa, mis ei kuulu teose reprodutseerimisega seotud autori ainuõiguste alla[12].

35. Reprodutseerimistoiminguteks vajaliku õiguse võib tuletada ka ühest teisest sättest, st direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktist c. Seda sätet kohaldatakse, kui kõne all on „konkreetsed reproduktsioonid, mida teevad avalikud raamatukogud, haridusasutused või muuseumid või arhiivid ning mis ei ole otseselt ega kaudselt ette nähtud majandusliku või kaubandusliku tulu saamiseks".

36. Väljendi „konkreetsed reproduktsioonid" kohta võib esitada kaks tähelepanekut.

37. Minu arvates hõlmab see kõnealuses kontekstis eelkõige selliste teoste originaalide kaitsmist, mis on veel kaitsega hõlmatud, kuid vanad, haprad või haruldased. Samas hõlmab see ka reproduktsioone, mis kaasnevad „eriseadmete kaudu edastamise või kättesaadavaks tegemisega uuringuteks või eraviisiliseks uurimiseks", mis on ette nähtud direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n. See võib eelkõige puudutada juhtumeid, kui teoseid kasutavad paljud õpilased oma õpingute raames ja selle kopeerimine võib põhjustada teoste ülemäärast kulumist.

38. Samas, kuna see puudutab „konkreetsed reproduktsioone", siis direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkt c ega artikli 5 lõike 3 punkt n tõlgendatuna nimetatud direktiivi artikli lõikes 5 sätestatud üldnormi silmas pidades[13] ei luba mõne *kogu* digiteerimist tervikuna, mistõttu „konkreetsete reproduktsioonide" ese on piiratud *üksikute* „teoste ja muu kaitstud materjaliga". Minu arvates nõuab nimetatud artikli lõikes 5 ette nähtud piirangute proportsionaalsuse tingimus üksnes seda, et eriseadmete kasutamise võimalust ei kasutata selleks, et vältida piisava arvu teose füüsiliste eksemplaride ostmist, luues näiteks eeskirja nagu UrhG § 52b, mille kohaselt ei tohi arvutiga lugejakohtadel teha üheaegselt kättesaadavaks rohkem teose eksemplare, kui neid kuulub vastava asutuse kogusse.

10 — Kohtuotsus Svensson jt (C-466/12, EU:C:2014:76, punktid 15–19).

11 — Vt selle kohta kohtuotsused Svensson jt (EU:C:2014:76, punkt 18) ja OSA (C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 25).

12 — Kohtuotsus Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465, punkt 60).

13 — Kohtuotsus ACI Adam jt (EU:C:2014:254, punk 25).

39. Kuna direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkt n ei käsitle kaitstud teose digitaalset koopiat, siis on võimalik sellest teosest koopia teha direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktis c ette nähtud tingimustel. Teosest tehtud koopia hilisem edastamine on omakorda allutatud direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n sätestatud tingimustele.

40. Seega teen Euroopa Kohtule ettepaneku otsustada, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktiga n, tõlgendades seda direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis c sätestatut silmas pidades, ei ole vastuolus see, kui liikmesriigid annavad nimetatud sättes esitatud asutustele õiguse digiteerida nende kogudesse kuuluvaid teoseid, kui see on vajalik teoste kättesaadavaks tegemiseks eriseadmete kaudu.

C. Liikmesriikide õigus võimaldada eriseadmete kasutajatel nende kaudu kättesaadavaks tehtud teoseid printida paberile või salvestada USB-mäluseadmele

41. Oma kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas liikmesriigid võivad direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n alusel kehtestada õigusi, mis võimaldavad eriseadmete kasutajatel nende kaudu kättesaadavaks tehtud teoseid tervikuna või osaliselt printida paberile või salvestada USB-mäluseadmele.

42. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et selle küsimuse esimesele osale tuleb vastata jaatavalt ja teisele osale eitavalt. TU Darmstadt omakorda pakub selle küsimuse mõlemale osale jaatava vastuse, samas kui Itaalia ja Soome valitsuse arvates tuleb selle küsimuse esimesele osale tuleb vastata jaatavalt ja teisele osale eitavalt. Eugen Ulmer KG ja komisjon seevastu pakuvad kõnealuse küsimuse mõlemale osale eitava vastuse. Saksamaa valitsus on seisukohal, et küsimus ei kuulu mitte direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n kohaldamisalasse, vaid selle direktiivi artikli 5 lõike 2 punktide a ja c kohaldamisalasse, samas kui Poola valitsus esitab mõned kaalutlused, pakkumata siiski välja täpset vastust.

43. Selleks et analüüsida eelotsuse küsimuses nimetatud kahte juhtumit, mis puudutavad eriseadmete kasutajate võimalust printida neile kättesaadavaks tehtud teoseid tervikuna või osaliselt paberile või salvestada USB-mäluseadmele, tuleb uurida mõistet „edastamisõigus”. Euroopa Kohtu praktikast ilmneb, et direktiivi 2001/29 artiklis 3 esitatud edastamise mõistet tuleb tõlgendada laialt[14], tõlgendades seejuures kitsendavalt kõiki sellest õigusest tehtavaid erandeid[15].

44. Nagu ma teise eelotsuse küsimuse hindamisel märkisin, kujutab direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n sätestatud erand endast põhimõtteliselt erandit direktiivi artiklis 3 ette nähtud edastamise ainuõigusest.

45. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n raames hõlmab edastamisõiguse piirang teoste kasutamist ilma autori loata eriseadmete abil üldsusele kättesaadavaks tegemise kaudu nii, et kasutajatel on selles asutuses neile juurdepääs omal äranägemisel.

46. Tuleb kontrollida, kas selline edastamine hõlmab ka USB-mäluseadmele salvestamist ja paberile printimist. Kõigepealt toon ma esile, et nende kahe oletuse puhul ei ole tegemist mitte edastamise, vaid reprodutseerimistoimingutega: USB-mäluseadme puhul on see teosest digitaalse koopia tegemine ja paberkoopia puhul teose füüsilisele andmekandjale kopeerimine.

47. Kõigepealt tuleb USB-mäluseadmele salvestamise kohta märkida, et seadme ja USB-mäluseadme vaheline infovahetus eeldab raamatukogu tehtud digitaalsest koopiast USB-mäluseadmele uue digitaalse koopia loomist. Siinkohal on määrav roll eriseadmetel. Muus osas direktiiv 2001/29 seda väljendit ei täpsusta.

14 — Kohtuotsused Svensson jt (EU:C:2014:76, punkt 19) ja OSA (EU:C:2014:110, punkt 23).

15 — Vt selle kohta kohtuotsus Infopaq International (EU:C:2009:465, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

48. Minu arvates eeldab mõne kaitstud teose – nagu kirjandus-, heli- või filmikunstiteose – kasutamine eriseadmete abil selle vahetut tajumist [16] lugemise, kuulamise või vaatamise kaudu, mis peab nimelt aset leidma raamatukogu ruumides. Niisiis käib eriseadme mõiste sellel eesmärgil paigaldatud sisseseade ja mitte konkreetse tehnilise lahenduse kohta [17].

49. Selles kontekstis välistab edastamise mõiste asjaomase erandi raames minu arvates USB-mäluseadmele salvestamise võimaluse, sest sellisel juhul ei ole tegemist edastamisega Euroopa Kohtu praktika tähenduses raamatukogu või mõne muu asutuse poolt, vaid kasutaja poolt isikliku digitaalse koopia loomisega. Lisaks ei ole selline reprodutseerimine vajalik asjaomase erandi kasuliku mõju säilitamiseks, olgugi et see on kasutajale kasulik. Sellist koopiat võib pealegi kopeerida ja võrgus levitada. Seega ei hõlma eriseadmeid puudutav erand toiminguid, millega raamatukogu teeb oma digitaalse koopia kasutajale kättesaadavaks selleks, et see saaks hiljem luua koopa ja selle säilitada USB-mäluseadmel.

50. Hinnang paberile printimise kohta peaks järgima samasugust loogikat. Protsess, mille tulemusel tehakse teosest (osaline) koopa läheb minu arvates kaugemale direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n ette nähtud eranditest ja piirangutest.

51. Neist kaalutlustest lähtudes järeldan, et direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkt n ei hõlma USB mäluseadmele salvestamist ega paberile printimist.

52. Täiendavalt tuleb printimise kohta siiski märkida järgmist.

53. Moodne tehniline paljundamisprotsess põhineb suures osas originaalist digitaalse koopia tegemisel ja koopia printimisel [18].

54. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktide a ja b kohaselt võib raamatukogudes teostest koopiate tegemisele seada teatud tingimused. Praegused paljundusmasinad digiteerivad originaali ja prindivad paberile originaalteosest tehtud digitaalkoopia, mis vastab originaali füüsilisele reprodutseerimisele digiteerimise teel.

55. Euroopa Kohus asus kohtuasjas VG Wort jt [19] seisukohale, et „nähtub direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punkti a sõnastusest, et see säte hõlmab lisaks fototehnikale ka „muid sama toimega meetodeid", seega mis tahes muud meetodit, mis võimaldab saavutada samalaadse tulemuse kui fototehnika puhul ehk teisiti öeldult teose või muu kaitstud objekti analoogkujutise."

56. Euroopa Kohus lisas, et „[k]ui selline tulemus on tagatud, siis ei oma suuremat tähtsust toimingute arv või asjaomase reproduktsiooni tegemisel kasutatud tehnika laad, kuid seda siiski tingimusel, et reproduktsiooni tegemise tervikmeetodi eri osad või etapid, mis on omavahelises sõltuvuses, toimuvad sama isiku kontrollimisel ja kõigi nende eesmärk on reprodutseerida teos või muu kaitstud objekt paberile või muule samalaadsele kandjale". [20]

57. Sellise lähenemise kohaselt on võimalik välja printida juba digiteeritud teose lehekülgi. Selline juhtum läheb kaugemale direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n ettenähtust, kuid see võib olla hõlmatud direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktidega a, b ja/või punktiga c. Samamoodi kui raamatukogukasutajal on liikmesriigi õiguses ette nähtud piires võimalik teha koopiaid raamatukogu

16 — Kohtuotsus VG Wort jt (EU:C:2013:426, punkt 67).

17 — Seega ei näe ma takistust, et „eriseadmena" võik kasutada näiteks laua- või sülearvutit. Samas võib „eriseadme" kontseptsioonist tuleneda, et kasutajad ei saa neis asutustes kasutada sisseseade teatud tehnilisi võimalusi.

18 — Vt kohtujurist Sharpston ettepanek VG Wort jt (C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:34, punkt 75 jj), kus ta analüüsib põhjalikult reprodutseerimist seadmeahela abil.

19 — Kohtuotsus VG Wort jt (EU:C:2013:426, punkt 68).

20 — Kohtuotsus VG Wort jt (EU:C:2013:426, punkt 70).

kogudes olevate teoste lehekülgedest ja raamatukogul seda lubada, võib kasutaja printida digitaalse koopia lehekülgi ja raamatukogu võib seda lubada. Erinevalt USB-mäluseadmele salvestatud digitaalsest koopiast, mis võimaldab raamatukogu või mõne muu direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktis n nimetatud asutuse digiteeritud koopiaid printida, ei loo see uut olukorda võrreldes sellega, kui asutuses ei ole eriseadmeid. Samuti ei esine nende puhul digitaalsete koopiatega kaasnevat ulatusliku õigusvastase levitamise ohtu.

58. Eeltoodust lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata kolmandale eelotsuse küsimusele, et liikmesriigid ei või direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n alusel kehtestada õigusi, mis võimaldavad eriseadmete kasutajatel nende kaudu kättesaadavaks tehtud teoseid printida paberile või salvestada USB-mäluseadmele.

V. **Ettepanek**

59. Eelnevatest kaalutlustest lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Bundesgerichtshofi eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 5 lõike 3 punkti n tuleb tõlgendada nii, et teosele ei kohaldata kauplemist ja litsentsimist reguleerivaid tingimusi, kui õiguste omaja pakub sättes nimetatud asutustele mõistlikel tingimustel litsentsilepingute sõlmimist teose kasutamiseks.

2. Direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punktiga n, tõlgendades seda direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis c sätestatut silmas pidades, ei ole vastuolus see, kui liikmesriigid annavad nimetatud sättes esitatud asutustele õiguse digiteerida nende kogudesse kuuluvaid teoseid, kui see on vajalik teoste kättesaadavaks tegemiseks eriseadmete kaudu.

3. Liikmesriigid ei või direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 3 punkti n alusel kehtestada õigusi, mis võimaldavad eriseadmete kasutajatel nende kaudu kättesaadavaks tehtud teoseid printida paberile või salvestada USB-mäluseadmele.